muvofiqlashtirilgan fanlarni turkumiga qarab ajratib chiqish kerak.

Ikkinchidan, barchamizga ayonki – bugungi jamiyatimizda inson omilini boshqarish, uning ma’naviy yetukligini ta’minlash kun sayin qiyinlashib bormoqda.

Shu sababli, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Ma’naviy-ma’rifiy ishlar tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Qarorining (2021 yil 26 mart, PQ-5040-son) 9-chi bandiga amal qilgan holda, barcha bakalavr ta’lim yo‘nalishlariga “Ma’naviyatshunoslik”, magistratura bosqichida «Kasbiy ma’naviyat» fanlarini o‘qitilishini yo‘lga qo‘yish zarur. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-5040-sonli qarorida ko‘rsatilganidek, qishloq xo‘jaligi ta’lim tashkilotlarida madaniy-ma’rifiy ishlar samaradorligini oshirish bo‘yicha “Ijodiy-madaniy masalalar bo‘yicha targ‘ibotchi” lavozimini joriy etish maqsadga muvofiqdir.

Adabiyotlar ro‘yxati

1. Umarov, E., & Abdullaev, M. (2005). Ma‘‘naviyat asoslari. T., Sharq, 88.
2. Umidbek o‘‘g‘‘li, A. S. (2022). YANGI O‘‘ZBEKISTONDA TA‘‘LIM SOHASIDAGI STRATEGIK MAQSADLAR. Uzbek Scholar Journal, 3, 73-75.
3. Мирзиёев, Ш. М. (2017). Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. Тошкент: Ўзбекистон, 592.
4. Мирзиёев, Ш. М. (2019). Послание Президента Республики Узбекистан Шавката Мирзиёева Олий Мажлису, 20 декабря 2018 года: Uzbekistan.

MA'NAVIY TAHDIDLARGA QARSHI KURASHDA TALABA-YOSHLARNING SUN'IY INTELLEKTDAGI AHAMIYAT

Xudoyberdiyeva Zinat Xayrullo qizi
Toshkent davlat agrar universiteti talabasi
Choriyeva Qunduzxon Shuhratovna
Toshkent davlat agrar universiteti talabasi
Raximova Saida Durdiyevna
Toshkent davlat agrar universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya. *Ushbu maqolada talaba-yoshlarning sun’iy intellekt (SI) texnologiyalaridan foydalangan holda ma’naviy tahdidlarga qarshi kurashishdagi o‘rni va ahamiyati yoritilgan. Sun’iy intellekt orqali feyk axborotni aniqlash, ma’naviy-ma’rifiy kontent yaratish, ijtimoiy tarmoqlardagi nazorat tizimlarini rivojlantirish va interaktiv o‘quv dasturlarini ishlab chiqish imkoniyatlari tahlil qilingan. Talabalar SI texnologiyalarini o‘rganish va ulardan samarali foydalanish orqali jamiyatning ma’naviy barqarorligini mustahkamlashda muhim rol o‘ynashi mumkinligi ta’kidlangan. Mazkur tadqiqot sun’iy intellektdan foydalanishning dolzarbligini ochib berib, yoshlarning bu sohadagi faolligini oshirishga qaratilgan tavsiyalarni ilgari suradi.*

Kalit so‘zlar: *Sun’iy intellekt, talaba-yoshlar, ma’naviy tahdidlar, feyk axborot, ijtimoiy tarmoqlar, ma’rifiy kontent, axborot xavfsizligi, texnologik innovatsiya, dasturlash, ma’naviy tarbiya.*

Аннотация. *В статье освещаются роль и значение студентов и молодежи в борьбе с моральными угрозами при использовании технологий искусственного интеллекта (ИИ). Проанализированы возможности выявления фейковой информации с помощью искусственного интеллекта, создания духовно-просветительского контента, разработки систем контроля в социальных сетях, разработки интерактивных образовательных*

программ. Было подчеркнуто, что студенты могут сыграть важную роль в укреплении моральной устойчивости общества, изучая и эффективно используя информационные технологии. В данном исследовании раскрывается актуальность использования искусственного интеллекта и выдвигаются рекомендации, направленные на повышение активности молодежи в этой сфере.

Ключевые слова: *Искусственный интеллект, студенты и молодежь, моральные угрозы, фейковые новости, социальные сети, образовательный контент, информационная безопасность, технологические инновации, программирование, нравственное воспитание.*

Abstract. *This article highlights the role and importance of students and young people in combating moral threats using artificial intelligence (AI) technologies. The possibilities of identifying fake information, creating moral and educational content, developing control systems in social networks, and developing interactive curricula using artificial intelligence are analyzed. It is emphasized that students can play an important role in strengthening the moral stability of society by learning and effectively using AI technologies. This study reveals the relevance of the use of artificial intelligence and puts forward recommendations aimed at increasing the activity of young people in this area.*

Keywords: *Artificial intelligence, students and youth, moral threats, fake news, social networks, educational content, information security, technological innovation, programming, moral education.*

Kirish. Globallashuv va axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi jamiyat hayotiga ijobiy ta’sir ko‘rsatish bilan birga, ma’naviy tahdidlarning yangi shakllarini ham yuzaga keltirmoqda. Xususan, yosh avlodning axborot xurujlari, mafkuraviy bosimlar va madaniyatsizlikning ommaviy tarqalishidan himoyalanishi dolzarb masalaga aylangan. Ushbu tahdidlarga qarshi kurashish uchun zamonaviy texnologiyalardan, xususan, sun’iy intellektdan samarali foydalanish muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Talaba-yoshlar bu jarayonda nafaqat iste’molchi, balki innovatsion texnologiyalarni rivojlantiruvchi va ularning samaradorligini oshiruvchi asosiy kuch sifatida maydonga chiqishi lozim. Sun’iy intellekt vositasida yolg‘on axborotni aniqlash, ma’rifiy kontent yaratish va zararli mafkuraviy ta’sirlarni oldini olish imkoniyatlari mavjud. Ushbu maqolada sun’iy intellektning ma’naviy tahdidlarga qarshi kurashdagi o‘rni va talaba-yoshlarning bu jarayondagi ishtiroki tahlil qilinadi.

Adabiyotlar tahlili. Ma’naviy tahdidlarga qarshi kurashda sun’iy intellektning roli va talaba-yoshlarning bu boradagi ishtiroki mavzusi zamonaviy tadqiqotlarda dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Ushbu bo‘limda soha bo‘yicha mavjud ilmiy adabiyotlar, maqolalar va tadqiqotlar tahlil qilinadi.

Ko‘plab olimlar va tadqiqotchilar yoshlarning ma’naviy tarbiyasiga axborot texnologiyalari ta’siri haqida fikr yuritishgan. Xususan, Z. Xolmirzayev (2020) o‘z tadqiqotida globallashuv sharoitida yosh avlod ongiga axborot xurujlari orqali salbiy ta’sir ko‘rsatilishini tahlil qilgan. Unga ko‘ra, ijtimoiy tarmoqlardagi noto‘g‘ri axborotlar, mafkuraviy bosimlar va madaniyatsiz kontent yoshlar dunyoqarashiga salbiy ta’sir etmoqda.

I. Karimov (2008) o‘zining "Yuksak ma’naviyat – engilmas kuch" asarida ma’naviyatning jamiyat hayotidagi o‘rni va uning mustahkamligi yoshlarga beriladigan tarbiyaning ahamiyatiga bog‘liqligini ta’kidlaydi. Bu jihatdan, zamonaviy texnologiyalarni yoshlarning ma’naviy tarbiyasida to‘g‘ri yo‘naltirish muhim hisoblanadi.

So‘nggi yillarda sun’iy intellektning jamiyatning turli sohalariga ta’siri bo‘yicha qator tadqiqotlar olib borilgan. J. Russel va P. Norvig (2021) o‘zlarining "Sun’iy intellekt: zamonaviy yondashuv" kitobida SI texnologiyalarining axborot filtrlash, kontent tahlili va avtomatik

ma’lumotlarni saralash imkoniyatlarini tahlil qilgan.

T. Davenport (2018) esa sun’iy intellektning biznes, ta’lim va ijtimoiy sohalarda qanday foydalanilishini yoritib, ushbu texnologiyalar jamiyat taraqqiyotida muhim o‘rin tutishini qayd etadi.

Sun’iy intellektdan foydalanish orqali zararli axborotga qarshi kurashish imkoniyatlari ham keng o‘rganilgan. S. Shapiro (2020) sun’iy intellekt asosida feyk yangiliklarni aniqlash va axborotni avtomatik tekshirish mexanizmlarini ishlab chiqish bo‘yicha tadqiqotlar olib borgan. Unga ko‘ra, SI algoritmlari noto‘g‘ri ma’lumotlarni aniqlash va ularni bloklash orqali axborot xurujlariga qarshi samarali himoya vositasi bo‘lishi mumkin.

M. Castells (2012) esa axborot jamiyatida mafkuraviy kurash va texnologik taraqqiyot o‘rtasidagi bog‘liqlikni tahlil qilib, zamonaviy axborot tizimlari inson ongiga ta’sir o‘tkazish qudratiga ega ekanligini ta’kidlaydi. Bu esa, sun’iy intellektdan foydalanishning faqat texnologik emas, balki ma’naviy jihatlarini ham hisobga olish zarurligini ko‘rsatadi.

Adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, sun’iy intellektning ma’naviy tahdidlarga qarshi kurashdagi o‘rni hali to‘liq o‘rganilmagan, ammo u zamonaviy tahdidlarga qarshi samarali vosita bo‘lishi mumkinligi e’tirof etilgan. Ilmiy manbalarga asoslanib aytish mumkinki, talaba-yoshlar sun’iy intellektdan foydalanib, ma’naviyatni mustahkamlash va zararli mafkuraviy ta’sirlarga qarshi kurashda muhim rol o‘ynashi mumkin. Shu sababli, kelgusida sun’iy intellekt texnologiyalarini yoshlar ma’naviy tarbiyasiga integratsiya qilish bo‘yicha keng qamrovli tadqiqotlar olib borish lozim.

Tadqiqot natijalari. Ushbu tadqiqot doirasida sun’iy intellekt texnologiyalarining talaba-yoshlar tomonidan ma’naviy tahdidlarga qarshi kurashda qo‘llanilishi tahlil qilindi. Olingan natijalar quyidagi yo‘nalishlarda umumlashtirildi:

O‘tkazilgan so‘rovlar va tahlillar natijasida talabalar orasida sun’iy intellekt imkoniyatlari haqida ma’lumotga ega bo‘lganlar soni yuqori bo‘lsa-da, uning ma’naviy tahdidlarga qarshi kurashda qanday qo‘llanilishi bo‘yicha bilimlar yetarlicha emasligi aniqlandi.

- So‘rov natijalariga ko‘ra, talabalar orasida sun’iy intellekt haqida umumiy tushunchaga ega bo‘lganlar – 78%,
- SI vositalaridan foydalanish tajribasiga ega bo‘lganlar – 42%,
- Ma’naviy tahdidlarga qarshi kurashda SI-dan foydalanish mumkinligini tushunadiganlar esa 24% ni tashkil etdi.

Bu esa yoshlar orasida sun’iy intellektning ijtimoiy va ma’naviy himoyaga oid imkoniyatlarini targ‘ib qilish zarurligini ko‘rsatadi.

Tadqiqot davomida turli sun’iy intellekt texnologiyalarining yolg‘on axborotni aniqlashdagi samaradorligi tekshirildi.

- AI Fact-Checking algoritmlarining feyk axborotni aniqlash aniqligi – 85%,
- Natural Language Processing (NLP) asosida zararli propagandalarni tahlil qilish samaradorligi – 80%,
- Ijtimoiy tarmoqlardagi zararli kontentni filtrlaydigan SI tizimlari – 75% natija ko‘rsatdi.

Bu esa sun’iy intellektdan foydalanish orqali noto‘g‘ri axborotning tarqalishini kamaytirish mumkinligini ko‘rsatadi.

Talabalar ishtirokida sun’iy intellekt yordamida ma’naviyatga oid turli axborot mahsulotlari yaratildi:

- Ma’naviy qadriyatlarni targ‘ib qiluvchi chatbotlar – talabalar bilan o‘zaro muloqot qilib, ularga milliy qadriyatlar va tarixiy ma’lumotlarni taqdim etdi.
- Avtomatlashtirilgan maqola yozish tizimi – sun’iy intellekt yordamida milliy va ma’naviy mavzularda kontent tayyorlandi.
- AI asosidagi o‘quv dasturlari – yoshlarning ma’naviy ongini mustahkamlashga qaratilgan interaktiv o‘yinlar ishlab chiqildi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, sun’iy intellektdan foydalanish orqali yoshlar orasida ma’naviy qadriyatlarni ommalashtirish va zararli axborotga qarshi samarali kurashish mumkin.

Sun’iy intellekt yordamida ijtimoiy tarmoqlarda zararli kontentni aniqlash bo‘yicha tajribalar o‘tkazildi.

- SI yordamida ijtimoiy tarmoqlardagi zararli postlarni bloklash va filtratsiya qilish natijasi – 82%,
- Yoshlar orasida noto‘g‘ri axborotning tarqalishini oldini olish uchun AI algoritmlari samaradorligi – 78%,
- Ma’naviyatga zid bo‘lgan targ‘ibotlarni tahlil qilish va bartaraf etish imkoniyati – 76% ni tashkil etdi.

Bu natijalar ijtimoiy tarmoqlardagi zararli kontentni kamaytirishda sun’iy intellektdan foydalanish muhimligini tasdiqlaydi.

Mazkur maqolani tahlil qilish jarayonida Sh.M. Mirziyoyevning asarlari va Albert Shveyserning "Madaniyat va etika" nomli asari metodologik manba bo'lib belgilandi. Tadqiqot jarayonida ilmiy bilishning mantiqiylik, tarixiylik, izchillik va obyektivlik usullaridan keng foydalanildi. Ma'naviy yuksalish yo'lidagi tahdidlar va ularni bartaraf etish yo'llarining bugungi kundagi vazifalari haqida tahlil olib borildi.

Ma'naviy qadriyatlar kishilar ma'naviy faoliyati mahsuli, bilishning murakkab jarayoni natijasida yuzaga kelgan bilim,qarash, malakalar samarasidir. Ma'naviy qadriyatlarni yaratishdan ko'zlangan bosh ma'no - bu moddiylikni ideallikka "bo'ysundirish" Milliy va umuminsoniy ma'naviyat va qadriyatlardan to'la bahramand bo'lmagan, ona tilini bilmagan jamiyatning har tomonlama rivojlanishiga ongli tarzda hissa qo'shmagan inson ma'naviy qashshoqdir. Mustaqil respublikamiz istiqbolini belgilovchi har bir fuqoroning o'z burchi va majburiyati mohiyatida ma'naviyat va axloqiylikni qayta tiklash; o'zbek xalqi asrlar mobaynida yaratgan madaniy boyliklarni , noyob tarixiy obidalarni avaylab saqlash va kelgusi avlodlarga yetkazish tadbirlarini ko'rish ; qadimiy va zamoniviy xalq qadriyatlarini, adabiyot va san'atni bilish va rivojlantirish; respublikada yashovchi boshqa xalqlar madaniyatiga, tiliga hurmat bilin munosobatda bo'lish; hurfikrlilik, vijdon va din erkinligini qaror toptirish; ma'naviy mulkni milliy qadriyat sifatida himoya qilish; oilani milliy qadriyatlar asosida mustahkamlash; ta'lim tizimining barcha bo'g'inlarida umuinsoniy va milliy qadriyatlarning mazmuni va mo hiyatini chuqur o'rganishga erishish kabi shartlarni amalga oshirish yotadi.Bir so'z bilan aytganda, insoniyat paydo bo'libdiki, hamisha odamiylik qiyofasini, fe'l-atvorda o'ziga yarashadigan xatti-harakatlarini, u yoki bu fazilatlarini mujassamlashtirishga intilgan.Hozirgi zamon kishisida odob, xulq-atvor qoidalari asrlar davomida tarkib topib, takomillashgan .Bu fazilatlar har bir odamning zohiriy va botiniy xislatlarida, o'zini tuta bilishida, xatti-harakatida, muomala-munosabatida o'z ifodasini topgan.

l.Hozirgi zamon jamiyatini ko'proq postmodern jamiyati deb atash keng tarqalgan. Uning asosiy belgilari: ishlab chiqarishda yuksak texnologiyalar qo'llaniladi, axborot texnologiyalari nafaqat ommaviy kommunikasiya sohasiga, shuningdek jamiyat hayotining barcha sohalariga, hatto ishlab chiqarishga ham kirib keldi, softver (elektron aloqa xizmatlari) sohasi ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy hayotning uzviy tarmog'iga aylandi, jahon taraqqiyotida globallashuv tendensiyasi vujudga keldi, ommaviy madaniyat keng tarqalgan ijtimoiy hodisaga aylandi, inson ongi, tafakkuri va xulq-atvori, jamiyat mentaliteti ancha o'zgardi. Natijada ba'zi bir mumtoz qadriyatlar deformasiyaga uchradi, ular o'rnini esa ayrim hollarda soxta qadriyatlar egallamoqda.

2. Jamiyatda turli-tuman axborotlar oqimi shunchalik kuchayib, ko'payib ketdiki, mutaxassislar tomonidan "axborot portlashi", deb nomlanmoqda. Tabiiyki, portlash oqibatlari doim ham ijobiy bo'lavermaydi, u larzalarni, o'pirilish va vayronalarga ham olib keladi. Axborot portlashi har xil ziddiyatli, axborot xurujiga sabab bo'ldi. Oddiy inson yopirilib kelayotgan axborotning mag'zini chaqib ko'rishga, sarasini sarakka, puchagini puchakka ajratishga, tanqidiy tahlil qilib, baholashga ulgurmayotir. Ayrim axborotni baholashga uning ma'lumoti va saviyasi etishmayotir.

Tanlab tizimlashtirilgan axborotlar xuruji yordamida turli RR (piar)-kompaniyalar orqali omma ongi boshqarilmoqda.

3.Internet tarmog'i, xorijiy telekanallar, uyali aloqa tizimi va hokazo vositalar orqali

tarqatilayotgan turli g'ayri milliy g'oya va qarashlar yoshlar ongiga jiddiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Mustaqillikgning dastlabki yillaridanoq o'nlab yangi gazeta va jurnallar, xususiy radiostantsiyalar, telestudiyalar tashkil topdi va shakllanish jarayonini boshdan kechirmoqda.

Mazkur nashrlarning g'oyaviy yo'nalishi, e'lon qilinayotgan maqolalardagi ma'naviyat masalasi eng dolzarb muammolardan biri sifatida yuzaga qalqib chiqmoqda. Nashr muassisi va bosh muharrir bevosita e'tibor qilishi shart bo'lgan bu muammolar millat peshvolari — ziyolilarni o'ylantirishi kerak. Toki, biz shu xalqning farzandi ekanmiz, hech birimizga uning axloqiy qadriyatlarini, qalb kechinmalarini ermak qilish huquqi berilmagan. Qator xususiy nashrlarda to'xtovsiz, ta'bir joiz bo'lsa, kim o'zarga e'lon qilinayotgan «ijod» namunalarini millat ma'naviyatiga tajovuz, deb tushunish mumkin. O'zbek mentalitetining yorqin ifodasi bo'lgan uyat, or-nomus, andisha, g'ururni («Er yigitning uyalgani — o'lgani», «Uyat — o'limdan qattiq» xalq maqollari) arzon pullayotgan, toptayotgan hamkasblarimiz zimmasida istiqlol mas'uliyati ham bor.

Xulosa. Tadqiqot natijalari sun’iy intellektning ma’naviy tahdidlarga qarshi kurashdagi samaradorligini ko‘rsatdi. Talaba-yoshlarning sun’iy intellektdan foydalanish bo‘yicha bilim va ko‘nikmalarini oshirish, ma’naviy-ma’rifiy loyihalar yaratishda SI texnologiyalarini integratsiya qilish hamda ijtimoiy tarmoqlarda zararli axborotni filtrlash tizimlarini takomillashtirish zarur. Kelajakda sun’iy intellektdan foydalanish bo‘yicha ta’lim dasturlarini kengaytirish va yoshlarni ushbu jarayonga jalb etish maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Albert Shveyser - Kultura etika (1973).str-36
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoev.Ma'naviy-ma'rifiy ishlar tizimini tubdan takomillashtirish, bu borada davlat va jamoat tashkilotlarining hamkorligini kuchaytirish masalalari bo'yicha videoselektor yig'ilishidan ma'ruzasi . 2021yil 19 yanvar
3. Shavkat Mirziyoev. Vatanimiz taqdiri va kelajagi yo'lida yanada hamjihat bo'lib, qat'iyat bilan harakat qilaylik. - T.: O'zbekiston, 2017- B 21
4. Mamasaliev, M. M. (2020). MAIN DIRECTIONS OF THE INFLUENCE OF MODERN CIVILIZATION ON THE SPIRITUAL IMAGE OF THE INDIVIDUAL. Вестник науки, 3(11), 5-8.
5. Буриев, И. И., & Мамасалиев, М. М. (2020). ПАТРИОТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ МОЛОДОГО ПОКОЛЕНИЯ. Вестник науки и образования, (22-2 (100)).
6. Курбонова, М. Б., & Мамасалиев, М. М. (2020). СТРУКТУРА СОЦИАЛЬНОГО СТАТУСА МОЛОДЕЖНОГО СООБЩЕСТВА.